Staw Man-
zelſky

Ku Přjkladu
a Naučenj mladym Manželům ſepſany, a wyda-
ný / Léta Páně 1601.

Skrze

Bartholoměge Paprockého z Glogol/ rě.

In conciliandis Matrimonijs magis eſt ſpectanda virtus, quàm cenſus. Cic.

Na Erb Starodáwný Geho mil- sti Pána / Pana Jaroslawa Bořity z Martinic Smečné a Wokořj / 2c.

WDěčnau nám wůni to Kwjti wydáwá /
Což Země Cžeské okolek vznáwá:
Paměti Panské gim dáwagi Lawy,
A slawné Předkůw vkazugi spráwy.
Slawnj na Wogně býwali y Doma,
Wěc ta žádnému neni new ědoma
Wlast hrdlem chránit, wznessenj Rekowe
Y statkem zwykli, Páni Bořitowe.

Vro.

Vrozenému Pánu/ Panu Jaroslawowi Bořitowi z Martinic na Smečně a na Wokoři/ ꝛc. Pánu mně laskawě přjzniwému/ Geho milosti.

Obyčeg gest mezy Lidmi, milostiwý Pane/ že na tak swatý Akt a Swadbu Stawu Swatého Manželstwj, w kterýž nyni wstupowati ráčite, Lidé obogiho pohlawj, dárky, každý podlé možnosti swé, podáwat zwykli/ nějakau radost a potěssenj vkazugjce z toho že Pán Bůh ctnost na Swětě rozmnožowati a rozssyřowati ráčj/ ginj přjtomnosti swau ozdobowat ho zwykli/ podlé začátku Spasytele nasseho/ kterýžto také w Káně Galilegský včinit sám byl ráčil/ y zázrakem welkým a neslýchaným takowau Swadbu ozdobil, Wodu w Wjno proměniwssy. My *qui Musis sumus addicti*, tak čjnjme wedlé naučenj onoho Doktora w pjsmě S. zběhlého Hugona/ kterýž pissýc k swému Přjteli a Towaryssy, to gemu naučenj dáwagic mluwj: *In omni doctrina breue aliquid & certum collige, quod in articula memoriæ recondatur.* Já gsem to také včiniti směl/ znagic W. M. býti Pána Katholického/ a k tomu takowau sobě

Towaryšſku bráti ráčite/ abyšſte naplniti ráčili onono poručenj od Seneky zanechané/ kteréž *in Epiſtola 34.* napſal takto: *Omnia facta & dicta noſtra inter ſe congruant ac reſpondeant ſibi*, když *in omni matrimonio fidei Catholicæ debet eſſe conjunctio ſpiritualis, non ſolùm corporalis*, a komu Pán Bůh takowau Manželku dáti ráčj/ že ſe we wſſem s Manželem ſwým ſrownáwa/ může gemu gedenkaždy muſýwit ſlowa, kteráž *Eccleſiaſtes* napſal 25. kap: *Beatus qui habitat cum muliere ſenſata*, nebo takowý poklad pocházý od ſamého Boha/ yakž o tom čteme *in Prover: cap: 29. Domus & divitiæ dantur à Parentibus, à Domino autem propriè Vxor prudens.*

Takowá že ſe Waſſy miloſti doſtala / ſſtiaſtným ſe nad giné mnohé počjtati mužete. Nebo maudrá Žena a Pána Boha bogjcý, tak yakž napſáno *in Prover: cap: 31. ipſa laudabitur*, a *cap: 18. qui invenit mulierem bonam, invenit bonum, & hauriet jucunditatem à Domino.* Yakož ta/ genž geſt Waſſi miloſti od Pána Boha ſauzena/ a od Přátel W. M. oddaná/ w těch wſſech ctnoſtech geſt dobře wychowana. Nebo wede počátek ſwůg z takowého Kmene/ a Krwe wzá-

ctné

ctné a slawné / kteréž *non solùm authoritati, sed etiam meritis honor tribuendus est*: o čemž yá na ten čas ssyroce mluwiti nemohu / krátkosti ffolkugic / poněwadž welitá wzáctnost a zaslaužený Erbu a Rodu Gich milosti Panůw, Panůw z Sfernberka / mjsta obssyrněgssyho k wyslawenj potřebuge. Ale že w této malé Knjžce / na Erb Gich milosti, ale Osobu W. M. yakožto Pána a hlawu, vmjnil gsem krátce připomenauti / aby také wěděli a znali wssyckni obywatele / že gste sobě we wssem rowný / netoliko Bohatstwjm, ale y dáwnosti a wzáctnosti Vrozenj: Nebo gestliže Páni z Sfternberka z wysokého Kmene possli / s možnými se Králi a Knjžaty spřjznily / Předkowe W. M. ne z prostněgssyho také Kmene a Krwe wyplinuli / yak nám o tom Kronyky, Magestátowe Knjžat a Králůw / a giné paměti spráwu dáwagi. Čžteme v Hágka w Listu 204. kdež Předka W. M. gmenuge Wylima z Pulin / Hrabě z Ornholce / kterýž při Kunradowi Knjžeti Morawském mnoho proti Nepřátelům Králowstwj toho dokazowal, byl Pánem a Dědicem Města a Zámku Kaunic / kterýž potom ke cti a chwále Pánu Bohu se wssým Kragem odewzdal / a Klásster Pannám w něm založil

Zákona a Rzádu Premonstratenského. O tom y Dubrauius Biskup Holomaucký *lib: 13. fol: 124.* zminku činj takto: *Guilhelmus Comes dignitate, opibus in Morauia clarus &c.* Nepřipomjnám na ten čas Předky tohoto Hraběte / o nichž se gesstě za časů Pohanstwj zminka činj / okolo Léta Páně 781.

O těch toliko samých zminku včinjm / kteřjž Křestiané budaucé w Králowstwj tomto / mnoho dobrého Wlasti swé spůsobili / a působiti Králům a Knjžatům dopomáhali / yakožto neywěrněgssý a teyné Raddy gich. Yako neyprwe / Léta Páně 1194. List a Magestat Gindřjcha Knjžete y Biskupa Pražského / když potwrzowal Práwa a swobody Kostelu Pražskému / mezy ginými Knjžaty, vwozuge w pamět gednoho z Předkůw W. M. Pána Smjla Bořitu / a také Léta Páně 1212. w Listu Krále Wácslawa / když Kostelu Wyssehradskému Listy potwrzowal / tam geden Pán Bořita přjtomen byl.

W Listu Wácslawa Krále gednowokého / Léta Páně 1221. Pán Jaroslaw Bořita přjtomen byl mezy ginými Pány. W Listu Ottagara Krále / ginák Přemysla okolo Léta Páně 1222. Pána Gindřicha Bo-

řitu

řitu připomjná. W Listu také Kapitoly Pražské/ okolo Léta Páně 1261. Pána Bohuslawa Bořitu připomjná: Potom při potwrzowánj Práw a Magestátůw Klássterа Wylimowského o Pánu Bořitowi za panowánj téhož Krále zmjnka se děge. Ti wssyckni w Raddě Králůw a Knižat seděli: Při hrdinských také čiňech mnozy se připomjnagi/ yako Léta Páně za panowánj Krále Jana 1319. když s Rakussany Bitwu byl swedl tento Král Cžeský/ Pan Jan Bořita z Martinic/ pro Heroitské skutky od Hystorikůw pochwalu welikau má/ genž byl y proto od Krále gmenowaného na Rytjřstwj pasowán.

Pán Bořita z Martinic Marssalek Krále Wacslawa/ kteréhož mnohé paměti připomjnagi pro geho některé poctiwé činy a chowánj proti Králi a giným obywatelům Země/ také y giných mnoho/ o kterýchž yá na tento čas pro vkrácenj psáti nemohu/ dosti na tom máme/ yak za žiwobyti nasseho/ Vrozený Pán/ Pan Jaroslaw Bořita z Martinic/ a Vrozený Pán/ Pan Giřj Bořita z Martinic a na Smečně/ Streyc W. M. Kancljř Neywyžssý Králowstwj Cžeského/ a Radda teyná G. M. Cýsaře Rudolffa druhého / k Pánu

a Krá-

a Králowstwj tomu poctiwě a náležitě se chowali. Giné wznessené Rody/ kteřjž z těhož Kmene possli, na tento čas nepřipomijnám/ gežby býti mohli k weliké Sláwě a ozdobě Erbu W. M. yako Páni Sstosowe/ kteřjž od weyss gmenowaného Hraběte wlastnj počátek magi/ o čemž gesstě paměti na Zdech Klássstera Kaunického wypravugi/ Páni z Talmberka/ Páni Sspisskowe z Kaunic/ Páni Rychnowsstj z Rychnowa/ Páni Czernčičtj z Czernčic/ Páni z Augezdce a ginj/ z čehož gedenkaždý poznati může/ welkau wzáctnost a dáwnost Rodu a Erbu W. M. pro takowé rozrozenj/ a prawj Páni z Panůw býti wssycknі ráčite.

A protož že k takowému Aktu a Stawu Manželstwj Swatého/ k kterémuž W. M. P. Bůh powoláwat ráčj/ nemohl sem W. M. giného dárku podati/ takowé Knijžky/ kteréžby ginym ku potěssenj býti mohli/ k naučenij a k poznánj wzáctnosti Stawu toho Swatého Manželského podáwam/ té naděge gsauce/ yakož to o Pánu takowém/ qui & de virtute loqui & rectè vivere vměgic meis Camænis pohrdati neráčjte/ kteréhož se yá lásce ponjženě poraučjm. Datum Pragæ: 4. Februarij.

Wassi milosti

Powolný Služebnjk

Bartoloměg Paprocký z Glogol a z Paprocké Woly.

Stawu Manželſkého krátké ſepſánij mladým Manželuom k naučenij.

Honorabile connubium in omnibus & Thorus immaculatus, fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. Paulus ad Heb: cap: 13.

Mrauncý Swatý Pawel Apoſſtol Páně, takowý Staw mjti w weliké wctiwoſti / a Lože čiſté nepoſſkwrněné zachowati/ nebo nečiſté a Cyzoložnjky ſaudit bude Pán. Má co rozmeyſſleti gedenkaždý / kterýž Staw takowý na ſe přigjmá: Nebo Augustyn Swatý mluwij. In conjugali quippe vinculo, ſi pudicitia non ſervatur, damnatio non timetur: Má ſe ſſetrně w tom chowat Manžel gedenkaždý, poſlauchagic Raddy téhož Swatého Augustyna/ kterýž takto mluwj: Cžehož ſe koli Manžele nemírného, nepoctiwého, neſtydatého a ohawného w prwnijm ſpolčenj dopuſtj/ gegichto winna geſt, a ne Stawu toho. Ačkoli gim Swatý Pawel dowolil / ut etiam præter cauſam procreandi miſceantur, ſi eos mores eorum proni ad talem concubitum impellunt: Tehdy ſám ten čas Swadby wſſanowán býti má, a ſproſſtěn od wſſeliyaké poſſkwrny, ſeu fornicatione / a to proto, yakž mluwij Swatý Augustyn: Geſtliže ſe

dopuſſtěnj něčeho nevctiwého na ten čas / non datur præſentia Spiritus Sancti, tempore quo conjugales actus geruntur. Protož Manželé nowotnij, chtěgili ſobě Ducha Swatého præſentiam zgednati / potud, dokawadž takowé Weſely konce ſwého newezme / wſſeliyakau ſtkjdmoſt a zdrželiwoſt mezy ſebau zachowáwat magi / tak yak dal naučenij Anděl Raffael Thobiaſſowi / o čemž čteme Thob: cap: 6. kdež gemu takto mluwij: Poſlauchey mne, a yáť vkážij, kteřij gſau ti, nad nimiž moc ſwau Diábelſtwij prowozuge. Ti geſſto tak Manželſtwij přigijmagi / že Pána Boha od ſebe a myſli ſwé zaháněgi / aby ſwé nemijrné žádoſti za doſt včinili / yako Kůň a Mezek, kteřijž žádného ſmyſlu nemagi / nad těmi moc má Diábelſtwj / a nad těmi ſwú vkrutnoſt prowozuge. Ale ty když gi ſobě wezmeſs / wegda s nij do Komory / zdrž ſe od nij za tři dni / a ničjmž ginym gednom Modlitbami myſl zaneprazdňowati budeſs. Tak ſe zachowal Mládenec poctiwý a Bohabogijcý / a dal gemu Pán Bůh požehnánij ſwé / yakž o tom Pijſmo Swaté wyprawuge. A protož Jeronym Swatý in Epiſtola ad Damaſum poraučij Manželům dáwat naučenij, takto mluwjc: Iuvenes verò hoc ſunt admonendi modo, ut, ſi Vxores habeant, doceantur caſtè vivere cum Vxoribus ſuis, alienam ſciant ſceleratum eſſe contingere. Má ſe tehdy gedenkaždý nač rozmyſlit / když k takowému Stawu přiſtaupiti mijnj / kterýž potřebuge welké vctiwoſti: Nebo Apoſſtol Páně mluwij ad Epheſ: cap. 5. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Tim ſe nemohau pochwálit ti / kteřijž negſau in Eccleſia Dei, o čemž mně darmo mluwit / poněwadž ginj gſau / gichžto powinnoſt geſt / co ſe tkne Cýrkwe Swaté Křeſtianſké, pſáti y mluwiti. Cžiſtotně a poctiwě

Man-

Manželé takowý Akt, a takowý Swadebnij obyčeg wykonáwati magi/ yakožto od samého Pána Boha nařjzený. Nenadarmo to Swatý Rzehoř 12. moralium mluwij: Qui tentationum procellas cum difficultate tolerant, conjugij portum petant. Swatý také Ambrož nenadarmo napsal tato Slowa: Quando Adam solus erat, non est prævaricatus, quia mens ejus adhærebat Deo. Ale že to wec gest od Pána Boha nařijzená a potřebná w Stawu Manželském býti, pro wyarowánij těžssyho hřjchu/ Sstiastný a nadewssecky giné sstiastný ten, yakž Ssalomaun mluwij Proverb: cap: 18. qui invenit Mulierem bonam, invenit bonum, & hauriet jucunditatem â Domino. Nebo yakž prawj ten též Proverb: cap: 14. Sapiens Mulier ædificat Domum suam, insipiens extructam quoq; manibus destruit: Nedbagi Ženy na Slowa Apossstola Páně/ kteráž mluwij ad Ephes: cap: 5. Ženy Mužům swým poddané budau yako Panům: nebo Muž gest hlawau Ženy/ yako Krystus gest hlawa Cýrkwe a Spasytelem Těla gegiho/ ale yako Cýrkew poddaná gest Krystu Pánu/ tak také Ženy poddané býti magi we wssem Mužům swým.

Obáweytež se Muži toho co napsal Doktor Hugo, pijssic k gednomu Towaryssy swému takto: Ducuntur hodie Vxores non causa fornicationis vitandæ, sed causa Luxuriæ, non causa prolis, sed causa pecuniæ. Mnoho se takowých nacházý/ o nichž yá mnoho pro poctiwé Vssy mluwiti nebudu/ krátcý toliko příklad powijm o gedné poctiwé Wdowě, ač Pohance/ kteráž když tázana byla/ proč se po Smrti Manžela swého wdáti nechce: Odpowěděla/ že takowého nagijti nemohla/ kterýžby wijce o ni, nežli o statek gegi a Penijze stál/ a tím vkázala zřetedlně/ že Muži wijce wyhledáwagi po Man-

želkách Peněz a Statkuw, nežli poctiwých mrawuw a ctného chowánj / a tak ne Očima, ne Vſſyma, ale Prſty Ženy ſobě berau. Geſt ſe nač ohljdati/ kdo na Swětě poctiwě žiw býti chce: Nakož dám přjklad na gednom Mládency, kteréhož Přátele namlauwali, aby ſobě Ženu pogal / y vkázali mu Pannu welmi Bohatau/ kteráž toliko ſamá po Otcy ſwém w Statku dědila. Dotčený Mládenec cýtil to že ſe gegj Pani Mátě nenáležitě chowala/ a protož wymlauwal ſe Přátelům z toho, aby gemu takowé Manželky z plemene takowého wzýti neradili. Odpowěděli oni: Muže býti že Mátě zlá geſt, a wſſak Dcera muže také býti dobrá. Rzekl Mládenec: Pogeďme tehdy k té Panně/ zwjm a dowjm ſe od Pani Mateře gegij, budeli dobrá Dcera gegij. Když tam přigeli / žádala ho Pani Mátě, aby byl dobré myſli / nebo byl Mládenec Bohatý, Maudrý, a ſpanilý. On pak ſeděl yakoby ſmutný byl/ a když ho déle k dobré myſli nabádala, řekl: že ſe welmi rmauti, proto/ že měl Kliſnu welmi pěknau, od njž nabyl Konj práwě dobrých, kteráž nýni vmjra / ano žegi napoli vmrlau Doma zanechal / a wſſak že y po ſobě mládau Kliſnu při oſtatnjm porodu zanechala. Pani ona, aby gemu dobrau Myſl včinila, wzkřjkla, aby ſe nermautil / poněwadž ſe obyčegně přitreffuge, že každá Matka podobnau ſobě Dceru rodi, y ta Kliſna že bude takowá yako Matka. A on wzhlédnuwſſy na ſwé Přáteli, řekl: Takowá bude Dcera, yaká geſt Matka. Doſti giž mám na tom / weſelý giž z Domu waſſeho wygedu, yakož pak y hned s Přátely odgel. Protož dobře dělagi Lidé maudři a po-

ctiwij!

ctiwij / kteryž se na chowánj ctné Rodičůw wyptawagi/ kdež netoliko mrzuté a zlé obcowánj, ale ani Peycha nepanuge / kteráž obyčegně k welký chudobě přiwozuge / yakž pjše Doktor Hugo, řkauce: Multa sunt quæ Matronarũ usibus necessaria sunt, videlicet preciosæ vastes, aurum, gemmæ, sumptus Ancillarum, supellex uaria, deinde per totas noctes garrulæ quæstiones: Illa ornatior procedit in publicum, hæc honoratur ab omnibus, ego in conventu foeminarum misera despicior: cur alpiciebas vicinam? quid cũ Ancilla loquebaris? de foro veniens quid attulisti? non amicum habere possumus? non sodalem? non alterius amorem? suum suspicatus odiũ? To wsse wyčitagic, tako wými nepokognými otázky, dále mluwij. Adde quod nulla est Vxoris electio, sed qualis advenerit, talis sit habenda, si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si foetida, quodcunq; vitiorum est, post nuptias discimus. Equus, bos, canis, & vilissima mancipia priùs probantur & sic emuntur, sola Vxor non ostenditur, ne displiceat quàm ducatur. Potřebj tehda Očima y Vssyma Ženu sobě wybijrati, prwe nežli gi sobě geden wezme / a raděgi nežli ona sobě geho wezme: Nebo teprwa po Weselj pozná gedenkaždý, čeho se gý nedostáwa.

K tomu gesstě mluwj předpowěděný Doktor Hugo: Že musy wždy pilně patřit na gegý obličeg / gegy pěknost a krásu wychwalowat; Nebo gestliže na ginau wzhljdneš, hned se domnjwati bude že gi nemiluges: O čemž on takto mluwij. Attendenda est semper ejus facies & pulchritudo laudanda, ne si alteram inspexeris, se existimet displicere; Si

totam ei domum regendam cõmiſeris, ſerviendum eſt; Si
aliquando tuo quid arbitrio reſervaveris, fidem ſibi non ha-
beri putabit, & in odium vertetur & jurgia, & niſi citò con
ſulueris, parabit venena anus. Ale yá radſſi wjce pozoro-
wati na zřjzenj Božſké / nebo wjce geſt dobrých a pocti-
wých Panen a Wdow / kteréž k tomu gſau náchylné, aby
podle wůle Božſké s Manželi ſwými žiwy byli / a Mužuw
ſwých, yakožto Hlaw, poſlauchali / zwláſſtě když ſe komu
doſtane takowá, o yaké Ambrož Swatý libro de Paradiſo
zmjnku činj těmito Slowy: Nec illud ocioſum eſt, quod
non de eadem terra, in qua plaſmatus eſt Adam, ſed de ipſius
Adæ coſta facta ſit mulier, ut ſciremus unam in viro & in
muliere corporis eſſe naturam, unum fontem generis humani,
ideo non duo à principio facti, Vir, & mulier, nec duo Viri,
nec duæ mulieres, ſed primum Vir & deinde ex eo mulier:
Vnam enim Naturam hominem volens conſtituere DEVS,
ab uno principio Creaturæ hoc incipiens, multarum & diſpa
rium Naturarum eripuit facultatem. Když to tak Pán
ſprawit ráči, že dá někomu dobrého přirozenj Ženu z Koſti
ſtwořenau, weliký mu poklad dá, předrahý a přerozkoſſný:
Neb mu s tjm w Domě geho dáwa požehnánj / dáwa Djt-
ky rozkoſſné, kteréž geho potěſſugi / když vznáwa z mra-
wuw a naklonnoſtj gegich, že Wlaſti ſwé milé někdy ku
požitku mocy býti budau: O čež v Lacedemonuw ney-
wětſſy ſtaroſt byla, a takowé toliko w vctiwoſti mjwali /
kteřjž potomky, geſſtoby někdy Wlaſti ku proſpěchu býti
mohli, zanecháwali / a pohrdali těmi, geſſto Vitam cœliba-
tam weſti vmjnili / yakž geſt v Plutarcha in Apophtegma-

tibus

tibus, když Dercilidas Muž wznessený, gsa gich Heytmanē sstiastným, wessel do Domu gednoho, kdež mnoho bylo Můžuw giných wznessených a statečných / tam něyaký Mládenec proti němu nepowstal, a Poctiwosti gemu newčinil / k kterémuž děj Heytman. Non mihi assurgens cessisti: A on na to. Nec tu mihi cessurum genuisti: Tím spůsobem Mládenec ten Heytmana hněw vpokogil. Neb byl ten obyčeg / že za neyhorssýho počten gedenkaždý, kterýž Djtky s poctiwau Manželkau neplodil. Pečowali o to, aby nebylo newctiwého plodu mezy nimi / w čemž onen Leonydas Heytman na sobě Přjklad dal / když na Wognu geti měl. Ptala se ho Manželka, coby činiti měla w nebytnosti ge° / odpowěděl: Nihil aliud quàm ut nubas & bonos liberos parias. Vkázal tím, že na té Wogně zahynauti měl / a tak Ženě neradil, aby dlauho po něm Wdowau zůstáwala / ale aby magic Muže giného dobré Syny rodila.

W poctiwosti welké Manželky swé míwali / a Panenky nahé zgewně mezy Lid wywozowali / a když Charilaus Pán gich geden tázan byl / pročby tak hlaupý a nestydatý obyčeg zachowáwali: Odpowěděl: Virginibus mariti sunt inveniendi, Vxores verò servandæ ijs, qui eas nacti sunt. Kdyby takowý obyčeg w těchto Kraginách byl / mnohoby Kupcům vžitku vbylo / také by negednomu Otcy mnoho w Truhlách Střjbra a Zlata pozůstalo. Potřeba gednékaždé Ženě / aby se proti Manželi swému netoliko čistotně, ale y vctiwě wewssem a poníženě chowala / yakž Ambrož Swatý pissyc de Patriarchis přjklad w paměť vwozuge těmito Slowy: Nec illud ociosum, quod cum ve-

niret Rebecca, vidit Isaac deambulantem, & cum interrogâsset, quis esset? cognito quod ipse esset, cui duceretur Vxor, descendit, & caput suum obnubere cæpit, docens verecundiam in Nuptijs debere præire. Inde enim & nuptiæ dictæ, quod puellæ pudoris gratia se obnuberent. Z toho znát od Boha dané Manželky / kteréž gsú poslussné Manželům swým, yakožto Hlawám a Pánum / o čemž Swatý Ambrož lib: quæst: Novi & veteris testamenti takto mluwi. Mulierē constat subjectam dominio Viri esse, & nullam authoritatē habere, nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dare, nec judicare. W prawdě ne wssecky w tom čase k tomu powoli. Poslyssteż wy Mužj téhož Swatého Doktora, kterýž mluwj takto: Adam per Evam deceptus est, non Eva per Adam, quem vocavit ad culpam mulier; justum est ut eam in gubernationem assumat, ne iterum facilè fœmina labatur.

Nechcy wám ctné Pani giné naučenj dáwat, gednom to, kteréž gest od Pawla Swatého 1. Corin: cap. 11. podané / kdež napomjná, aby každá zakreywala Hlawu swú. Negste wy Obrazem Božým / protož se máte vkazowat poddanými a poniženými Manželum swým / a že skrz Ženu stalo se prowinněnj a Přikázanj Božjho přestaupenj / proto znamenj na swé Hlawě mýti má gedna každá z wás, a zwlásstě w Kostele, pro poctiwost Biskupskau, nemá mjti Hlawy odkryté / mluwic, žádné swobody mjti nemůže. Neb Biskup má na sobě yako Osobu Krysta Pána / protož tak před Biskupem yako Saudcy Krystem býti gest powinna / neb on gest na mjstě Krysta Pána. Pro ten tedy hřjch

Ewy prwnj Matky wassy, wssechny musyte býti poddané Manželům wassým. O čemž sobě čtěte v Swaté° Pawla w prwnjm Listu k Koryntským w Rozdýlu Gedenáctem, a zwlásstě wy, kteréž wjce řjditi chcete nežli Manželé wassy. Omluwná se w tom činjm / poněwadž wám wjce přegi lásky Pána Boha wssemohaucýho / nežli této krátke, marné a pomigegýcý chwáli.

O Wěrnosti Manželek některých Manželům swým příkladuw několik.

PEnelope welice schwálena od Poetuw y od hystorikuw, proto / že Manželi swému wýru a čistotu přes Dwadceti Let zachowala, když se on při Trogi na Wogně zdržowal / tak že žádným spůsobem nemohla býti namluwena, ani od Otce, ani od Přátel, aby giného sobě pogala.

Aniž tu také ssyroce mluwiti chcy, o oný Kátonowý Dcéře, genž slaula Portia / kteráž když vslyssela o zamordowánj Manžela swého mezy Filipskými / nemoha dostati, čím by y sebe z zármutku welike° zamordowati měla / žiwý Vhli požjrala / a tak sobě popáliwssy Střewa, vmřela. Arthemisia po Mausolowi Manželi swém zustáwage žiwa / w smutku welikém za některý čas trwala / a geho Tělo wedle obyčege Pohanského spáliti dopustiwssý, wessheren Popel z Těla ge° s Wjnem wypila. Panthea Manželka Muže wzáctného Perssana / když gi oznámeno o

Smrti Manžela gegijho, hned se také zamordowala. Alcesta Manžela swého Adméta Krále Thesalského, tak welice milowala/ že w geho zdrawi nedostatku wždycky s Bohy o tom rozmlauwala/ yakby Manžela swé° žiwé zachowati mohla na Swětě. A když gi powěděli Bohowé/ že bude dlauho žiw, gestliby kdo z Přátelůw za vmřel/ hledala takowého mezy Krewnjmi geho, kteřj wssickni slibowali Hrdlo za zdrawi geho položiti/ ale ona předegda ge wssecky, sama Smrt pro žiwobyti ge° podstaupila: a on potō na památku wěčnú, wymyslil při Pohřebu gegī Pjsničky žalostné, kteréž gmenugi Nœnia. Laodemia když se dowěděla že Manžel gegi Prothesilaus v Troge zahynul/ žádala od Bohůw, aby toliko geho Stjn widěti mohla/ což když vprosyla, s welkau radosti libagic onen Stjn vmřela.

Julia Dcera Cysařská, Manželka Pompeyowa, když spatřila Oděw Manžela swého vkrwawený a zmazaný Krwij některých gessto se při něm swadili/ rozuměla že Manžel gegi raněn/ a omdlewssy od strachu a zármutku padla na Zem, a potratila plod, kterýž w Žiwotě swém měla. Thesea Sestra Dyonysia Tyranna genž byla dána za Manželku Polixenowi Pánu gednomu, když Manžel gegi pro bázeň před Tyrannem dotčeným z Země vtekl, a Král sobě stěžowal na ni/ že nepronesla a neoznámila o odgezdu geho, řekla: Takli Dyonysi o mně zle myslíš/ abych yá Manžela w sstěstij y w nesstěstij opustiti měla? Hipsicrathæa Mithridatesowi Manželi swému při wssech Wognách tak wěrně slaužila/ že při něm wssudy we Zbrogi

Wlas

Wlasy sobě oholiwssy, aby ssyssat wolněgi na Hlawě le-
žel, za neywěrněgssyho Služebnika byla. Ač neni diwu
žádného / že za onoho wěku tak stála Láska mezy Manželi
byla / nebo w letech práwě dospělých, a w Rozu° dobrém
takowý staw přigimali / wedle naučenj Mužuw oných / genž
Philosofi slauli / gichžto se oni naučeni přidržowali / yako
Sokrates, když byl tázan od swých Včedlnykuw, kterýby
gim čas k oženěnj vložil, a Pannam k wdáwanj: Rzekl:
Mládency, kdy bude 35. Let / a Panně Osmnácte.

Lykurgus, kterýž Lacedemonským Práwa vstanowil,
žádného Wěna Pannam dáwati nedopustil, a to proto /
aby z lásky, pro ctnost samau / a ne pro Penize k Stawu
Manželskému bráwane byli. Tim spusobem nemělo prů-
chodu Lakomstwj / Ctnost, Dobrotu, Pokoru, Poslussen-
stwj Manželky Manželum mjsto pokladu do Domu gich
přinásseli / a proto Euripides Werssem to schwalowal
krátkym. Quæ quidem est maxima salus, quando Vxor
adversùs Virum non adversatur. Nebo mluwj Plutarchus,
Sponsæ quæ statim offensæ moribus maritorum, eos deserunt,
perinde faciunt, ac si quis ictus ab apibus, mel relinquat.
Manželowé tolikéž nemagi welmi strictè, to gest, přikře, a
wostře Manželky swé chowat / Nebo čteme v Plutarcha,
kterýž mluwj: Imperium Viri in Vxorem non erit, cujus
modi est Domini in rem possessam, sed cujusmodi est animi
in corpus. A dále mluwj. Qui non ferunt Vxores secū
edere aut bibere, docent eas ingurgitare maritis absentibus;
Ita qui non communicant lusus & jocos cum Vxore, faciunt
ut alibi quærant inscijs Viris recreationem animi. Načež

dáwa přjklad, a přiwozuge podobenstwj toto: Vt corpus sine animo nihil valet, nec animus sine corpore incolumi, sic nec maritus absq; Vxore, & Vxor absq; marito.

Potřebij gest Manželu tak se chowati k Manželce / aby ona wewssem měla dobrý přjklad z něho, a z dobrých mrawuw geho, yakž Plutarchus in Similibus napsal, ut Rex Musicæ studiosus complures reddit Musicos, literarum studiosus doctos, Alcator Aleatores, Rapax Rapaces, ita Vir compositus similem reddit Vxorem, Voluptarius incontinentem, castus & sobrius, castam & sobriam.

Potřebi také wěděti, muželi kdo Manželku opustiti z yakékoli přičiny.

Na takowé tázanj, Swatý Krysostom mluwj tyto Slowa: Když vzřjš Człowěka vstawičně s Doktory zacházegicýho, an se gim klanj / z toho samého poznáš že nemocný gest: též když vslyssiš Muže neb Ženu an se wyptáwa, gestliže slussý aby se Muž s Ženau rozwedl / z toho samého poznat můžeš, quia Vir ille lascivus est, & mulier illa meretrix.

Na tu tehdy otázku snadno dáti odpowěd oněma slowy v Mathausse Swatého cap: 19. Quos Deus conjunxit, homo non separet. Pawel Swatý napomijna 1. Corint. cap: 7. Nolite defraudare invicem nisi fortè ex consensu ad tempus ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram.

Swatý Mathauš cap: 5. slowa Spasytele nasseho připominjna dané na otázku Faryseum takto: Ego autem dico vobis quia omnis qui dimiserit Vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mæchari, & qui dimissam duxerit, mæchatur. Na táž Slowa v Swatého Marka, máme Faryzeum danau od Spasytele Krysta Pána odpowěd / kdež se tázali / slussyli Mužj Ženu opustiti, a on ptal se gich, co wám napsal Mogžijš a poručil? oni řekli: poručil napsat List rozwedenj a opustit Ženu: Kterýmž Pán řekl: Včinil to Mogžijš pro zatwrdilost Srdcy wassých / ale od Počátku Stwořenj / Muže a Ženu včinil Bůh / a proto opustj Člowěk Otce y Matku, a přidržj se Ženy swé, a budau Dwa Tělo Gedno. Protož což Bůh wespolek slaučj, to rozlaučit žádný nemá. Lukáš také Ewangelista w rozdijlu Ssestnáctem mluwij, kdo opustj Ženu swau a ginau sobě wezme, cyzoložj / a kdo také opusstěnau wezme, též cyzoložj. A protož Aposstol Páně Pawel. 1. Corin: cap: 7. mluwij. His autem qui matrimonio vincti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, Vxorem à Viro non discedere, quod si discesserit manere innuptam, aut Viro suo reconciliari, et Vir Vxorem non dimittat. Tu se sprawiti může gedna každá, čtauce to naučenj / aby od Muže neodstupowala / a gestliže odegde, aby ctnostně a poctiwě žiwa byla, a neb se zase s Mužem smijřila. Muž také nemá opausstět Manželky swé, tak Apostol wyvčuge / a to ktomu mluwj, že ne yá to poraučim, ale Pán. Protož mluwij ibidem: Alligatus es Vxori, noli quærere solutionem. Manželka také nechť se nedomnijwá, že giž swobodná gest, když od Muže

odegde, mluwj Apoſſtol Páně, alligata eſt legi, quanto tempore Vir ejus vivit, pokawád žiw geſt gegi Muž, přiwázana geſt k Zákonu. Nebo prawi tak, Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

Kryſoſtom Swatý homilia 25. piſſyc na ſlowa tyto: Quicunq; dimiſerit uxorem: toto mluwij. Omnis cauſa per quas naſcitur, per ipſas abſoluitur cauſas: Matrimonium enim non facit coitus, ſed voluntas, & ideo non illud ſoluit ſeparatio corporis, ſed ſeparatio Voluntatis. Ergo ſicut crudelis & iniquus qui caſtam dimittit, ſic fatuus eſt & injuſtus qui retinet meretricem. Sſetřte ſe Mužj, nechť wás neoklamá tento Swět a krátka rozkoš geho / wězte w yaký ſtaw wſtupugete, neni od Cžlowěka ale od ſamého Pána Boha nařjzený / yak ſe w něm nenáležitě chowat budeš, těžce treſtán budeš / žádne weymluwy nebude pro nařjzenj takowé w Cýrkwi ſwaté / kteréž geſtliženeposlechneš / potupau wěčnú můžeš giſt býti. Nebo prawi, Fornicatores et adultores judicabit Deus.

Auguſtýn Swatý piſſyc de Nuptijs takto mluwij. Si Vxorem quis habeat ſterilem, ſive corpore deformem, ſiue debilē membris, vel cæcam, vel claudam, vel ſordidam, vel ſenectute confectam, vel ſi quid aliud, ſive morbis, ſive laboribus doloribusq; confectam, & quicquid (excepta fornicationis cauſa) excogitari poteſt, vehementer horribile, pro ſocietate fideq; ſuſtineat.

A geſtližeby mezy njmi něyáka woſſkliwoſt wznjkla / Pánu Bohu ſe poraučeti magi / a Diáblu nad ſebau moc mjti nechť nedopauſſtěgi: Nebo prawj Jeronym Swatý.

Sicut

Sicut nihil pretiosiùs Deo virtute dilectionis, ita nihil est desiderabiliùs Diabolo extinctione charitatis: quisquis ergo seminando jurgia, dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiariùs servit. To tolikéž zapowídá týž Swatý Augustýn, a Manželum toho warowati se porauči. Quotiescunq; aut dies Natalis Domini aut reliquæ festiuitates advenerint, non solùm ab infideli concubinarum consortio, sed etiam à proprijs uxoribus abstinere debent. A tak Pána Boha neyprwe wzýwati náleži, a žádat/ aby w takowém Stawu požehnánj swého dodáwati rácil. Manželé lásku a milost zachowáwati magi mezy sebau/ žádné mocy nedati Diáblu nad sebau/ w ničemž geden druhého sobě nezosskliwiti. Neb yak neymeň něco zlého počnau, tehdy wždy Diábel rozkládati bude Sýdla swá, aby čím dálegi, tím hůře bylo/ a potom poznat w Stawu tom Diábelskau přýtomnost, yakž prawj Ambrož Swatý. Nulla spatia possunt satis esse discordibus, a kdež Pán Bůh dá swé požehnánj, quietis & pacificis & angusta abundant.

Když Wdowcem Muž včiněn, neb Žena Wdowau včiněna bude/mohauli po druhé w Staw Manželský wstupowati:

Xrus to byl zwykl mluwiti, že ten každý nesslussně sobě stěžuge na Neptuna Boha Mořského/ kterýž gednau z Moře wystaupil, a po druhé se na ně

pustil : tak také ten kterému Žena vmře smi se podruhé oženiti / a ta kteráž Manžela strati, sobě giného pogiti. Takt gest, kdo má zlého Towarysse, muž mu to mluwit/ ten co dobrého, za zlé gemu mýti nenáleži, že se po druhé y po třetj ženj, pisse Swatý Jeronym; ad Pammachiū takto. Aperiant quæso aures, obtrectatores mei, & videant me secundas Nuptias et tertias in Domino concessisse, qui secundas & tertias nuptias non damnavi; primum potui damnare Matrimonium. A protož mluwij: Nehanjm těch, kteřjž se dwakrát ženi/ ani těch, kteřjž třýkrat, a gestliže se řjcy může, y osmkrát.

Po třeti se poprawugic ten též Jeronym mluwij. Ego nunc voce proclamo libera, non damnavi in Ecclesia Bigamiam, imò nec trigamiam, & ita licere, quintò & sextò & ultra, quomodo & secundo marito rectè nubere powoluge Cýrkew Swata Matka nasse k tomu kewssenu, cožkoli gest k ozdobě, poctiwosti a k chwále Pána Boha wssemohaucýho / wssak y Pohanská zdánj připomjnati neni wěc sskodná, zwlásstě když gsau k dobrému přjkladu některým, gessto syrobu po Manželech zachowati mjni.

Dyonysius Matce swé giž staré / když se wdáti mjnila, řekl: O Matko, můžeme Práwo obecné zkazyt, ale Práwa přjrozenij nasseho neskazyme / a to proto mluwil, že giž byla stará, a roditi nemohla. O mohlbych tohoto času negedné tak řjcy. Když se některé y w Sedmdesáti letech nestydi wdáwati.

Aonya když od Přátel namlúwaná byla, aby po Smrti Manžela swého giného sobě wzala / když gesstě byla

Mladá

Mladá, y k tomu dosti spanila, řkauce: Můžeš y Ditky mjti, a k tomu od Muže milowána budeš. Na to ona řekla: Toho žádným způsobě včiniti nemohu/ neb wezmuli sobě Muže dobrého, budu se báti abych ho nestratila / a gestližeby mi se zlý dostal / yakábych byla Blaznice, abych to včiniti měla, wzýti sobě Muže zlého po dobrým.

Walerya když se gj tázali, proč po swém vmrlem Sergiusowi wdáti se nechce? Odpowěděla, proto / že mug Sergius ač giným vmřel, ale mně žiw bude, pokud yá žiwa gsem.

Portiá mladssý, když předni wychwalowali gednů Wdowu z dobrých mrawuw, a že po Smrti Manžela prwnjho s druhým w Manželstwij wstaupila / nic wýce neřekla gednom to: Felix ac pudica Matrona nō nubit nisi semel. A když sama dosti dlauhý čas po Manželi swém smutná byla, a tázali se gi, dlauholi gesstě plakat bude, odpowěděla: dokud žiwa. Znamenité přjklady máme na onýchpohanských wznessených Ženách: Čteme také o gedné Křestianské Cysařowně, apud Aeneam Sylvium, totižto o Cysařowně Barboře Cysaře Zykmunda Manželce / kteréž když geden Pán radil, aby po Smrti Manžela swého, tak yako Hrdlička žiwa byla čistotně / na to mu odpowěděla: Si me ratione carentes volucres imitari jubes, cur non columbas potiùs passeresq; proponis. A proto že newssecky z gedné Kosti possli / ne geden také obyčeg magj Ženy: Gedna dobrá až přiliš / Druhá zlá nad mjru / Třetj nehospodynská / Cžtwrtá leniwá / Páta chytra, klewetn a tak dále,

gakž Poetæ pissy / neb gich gest Desatero Pokolenj: Ta ney lepssy, kteráž od Wčeličky začátek wzala / neb takowá nic z Domu, ale wssecko do Domu Manžela swého přinássy / Dijtky mu milé rodi, a wsseliyakau gemu poctiwost, yakožto Pánu a Hlawě swé činj.

Cum Facultate Superiorum.

Wytisstěno w Starém Městě Pražském v Dědice Jana Ssumana.

Léta Páně /

M. DC. I.

PEREGRINATIO
Angelicu Tobia